

Odgovornost poglavara države prema međunarodnom kaznenom pravu

Dabac, Dora

Master's thesis / Diplomski rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:653544>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-01**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

Integrirani prijediplomski i diplomski sveučilišni pravni studij

Dora Dabac

ODGOVORNOST POGLAVARA DRŽAVE PREMA MEĐUNARODNOM KAZNENOM PRAVU

DIPLOMSKI RAD

Mentorica: prof. dr. sc. Maja Munivrana

Zagreb, prosinac 2023.

Izjava o izvornosti

Ja, Dora Dabac, pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključiva autorica diplomskog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristila drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Dora Dabac, v.r.

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
2. POJAM POGLAVARA DRŽAVE	1
2.1. IMUNITETI POGLAVARA DRŽAVA.....	2
3. OSOBNA KAZNENA ODGOVORNOST I NEVAŽNOST SVOJSTVA SLUŽBENE OSOBE PREMA RIMSKOM STATUTU.....	4
4. ISTRAGA I KAZNENI PROGON PREMA RIMSKOM STATUTU	6
4.1. USPOSTAVLJANJE NADLEŽNOSTI MEĐUNARODNOG KAZNENOG SUDA	6
4.2. POKRETANJE I PROVOĐENJE ISTRAGE.....	7
4.3. OVLASTI PREDRASPRAVNOG VIJEĆA U POGLEDU ISTRAGE I IZDAVANJE NALOGA ZA UHIĆENJE	9
5. IZDAVANJE NALOGA ZA UHIĆENJE VLADIMIRA PUTINA	11
5.1. POKRETANJE ISTRAGE U SLUČAJU VLADIMIRA PUTINA	11
5.2. ANALIZA NALOGA ZA UHIĆENJE I DJELA KOJA SE VLADIMIRU PUTINU STAVLJAJU NA TERET	12
5.3. PROBLEMATIKA OKO UHIĆENJA VLADIMIRA PUTINA	14
6. NALOG ZA UHIĆENJE OMARA AL BASHIRA.....	17
6.1. POKRETANJE ISTRAGE U SLUČAJU OMARA AL BASHIRA	17
6.2. ANALIZA NALOGA ZA UHIĆENJE I DJELA KOJA SE OMARU AL BASHIRU STAVLJAJU NA TERET	18
6.3. PREGLED NAJVAŽNIJIH ODLUKA MEĐUNARODNOG KAZNENOG SUDA U SLUČAJU OMARA AL BASHIRA	22
7. OPTUŽNICA U SLUČAJU SLOBODANA MILOŠEVIĆA	26
7.1. POKRETANJE ISTRAGE U SLUČAJU SLOBODANA MILOŠEVIĆA.....	26
7.2. ANALIZA OPTUŽNICA PODIGNUTIH PROTIV SLOBODANA MILOŠEVIĆA	27
7.3. UHIĆENJE SLOBODANA MILOŠEVIĆA	29
8. ZAKLJUČAK.....	31
9. POPIS LITERATURE	32

1. UVOD

Kaznenopravna odgovornost poglavara država najviše je definirana imunitetima koje u tom pogledu imaju; kako u nacionalnim pravima, tako i prema međunarodnom običajnom pravu. Posljednjih desetljeća, odovornost poglavara država za najgora kaznena djela prema međunarodnom pravu sve više dolazi do izražaja osnivanjem međunarodnih tribunala te izdavanjem naloga za njihovo uhićenje. Posljednji od takvih naloga je nalog za uhićenje Vladimira Putina izdan u ožujku 2023. godine od strane Međunarodnog kaznenog suda (u daljnjem tekstu: MKS). Povodom izdavanja navedenog naloga, a u nedostatku bogatije sudske prakse u takvim slučajevima, nameću se brojna pitanja vezana za očekivanja i potencijalne posljedice izdavanja naloga.

U ovom radu prvo će biti obrazložen sam pojam poglavara države i imuniteta koji se za takav položaj obično vežu. Nakon toga bit će analizirane najvažnije odredbe Rimskog statuta vezane za istragu i kazneni progon, kako bi se lakše shvatio proces koji neposredno prethodi izdavanju naloga za uhićenje od strane MKS-a. Nakon toga, u središtu rada nalazi se analiza slučaja Vladimira Putina koju slijedi usporedba s Omarom Al Bashirom i Slobodanom Miloševićem. Al Bashir i Milošević odabrani su za usporedbu jer su obojica poglavari država za koje je izdan nalog za uhićenje od strane nekog međunarodnog kaznenog suda, ali s različitim rezultatima – jedan koji nije uhićen bez obzira na razne prilike u kojima je mogao biti te drugi koji je uhićen i izručen, ali tek nakon silaska s vlasti. Dakle, suprotnosti u njihovim sudbinama vezanim za uhićenje mogu poslužiti kao dobar primjer dvaju polarno suprotnih mogućnosti okončavanja slučaja Vladimira Putina.

2. POJAM POGLAVARA DRŽAVE

„Poglavar države je ona osoba ili skup osoba koji državu predstavlja i „prema unutra“ i „prema vani“.“¹ Gledajući samu jezičnu definiciju, kakvu se može naći u raznim rječnicima, poglavar države (eng. *head of state*) je „najviši predstavnik suverene države“², „službeni vođa

¹ Perić, Berislav, *Država i pravni sustav*, Zagreb, 1994., str. 84.

² Britannica, <https://www.britannica.com/topic/head-of-state>, datum posjete stranici: 29. 11. 2023.

zemlje, često netko tko ima malo ili nimalo stvarnih političkih ovlasti“³, „službeni čelnik zemlje koji je ponekad i čelnik vlade“.⁴ Prema obliku vladavine, države su uglavnom ili monarhije, ili republike. Osoba poglavara države razlikuje se ovisno o obliku vladavine; u monarhiji je šef države monarh, a njegov se položaj i ovlasti razlikuju ovisno o tome radi li se o neograničenoj monarhiji, gdje sva vlast pripada samom monarhu ili mu je direktno podložna, ili o ograničenoj monarhiji, gdje monarh kao poglavar države vlast ipak ili dijeli s drugim organima (uglavnom parlamentom), ili mu je ograničena samim ustavom države na čijem je čelu.⁵ Kod republike, poglavar države, koji se redovno naziva predsjednikom, vlast svakako dijeli s drugim organima, u većoj mjeri (u slučaju parlamentarne republike) ili u manjoj mjeri (u slučaju predsjedničke republike).⁶ Također, jedan od oblika vladavine je i skupštinska republika, gdje je na čelu države kolegijalno tijelo, među čijim se članovima naizmjenice bira predsjednik, obično na kraći mandat.⁷ Dakle, može se zaključiti da, ovisno o obliku vladavine, poglavari raznih država mogu imati razne nazive, ali i razne ovlasti. Odnosno, poglavar države nije pojam koji ima samo jednu, točno određenu definiciju.

2.1. IMUNITETI POGLAVARA DRŽAVA

Iako se precizne definicije razlikuju od države do države, uz poglavare države se, uz sve gore navedeno, redovno vežu određene povlastice, odnosno imuniteti. Kada se govori o imunitetu poglavara države, u prvom se redu može govoriti o imunitetu koji osoba poglavara ima unutar države na čijem je čelu. Takve povlastice uglavnom su propisane najvišim pravnim aktima neke države, što je, primjera radi, slučaj i Republike Hrvatske. Naime, prema Ustavu Republike Hrvatske:⁸ „Predsjednik Republike ima imunitet nepovredivosti. Predsjednik Republike ne može biti pritvoren niti se protiv njega može pokrenuti kazneni postupak bez prethodnog odobrenja Ustavnog suda.“⁹ Iz navedenog se može vidjeti da je, u kontekstu

³ Cambridge dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/head-of-state>, datum posjete stranici: 29.11.2023.

⁴ Oxford Learner's Dictionaries, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/us/definition/english/head-of-state>, datum posjete stranici: 29.11.2023.

⁵ Perić, Berislav, op.cit., str. 85.- 86.

⁶ Ibid., str. 89.- 91.

⁷ Ibid., str. 92

⁸ Ustav Republike Hrvatske,

NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14 (u daljnjem tekstu: Ustav)

⁹ čl. 105a. st. 1. – 2. Ustava

imuniteta, upravo imunitet od kaznene sudbenosti onaj koji je stavljen u prvi plan. Položaj poglavara države uređuje i Ustav Ruske Federacije¹⁰, prema kojem je „Predsjednik Ruske Federacije šef države“.¹¹ Što se tiče imuniteta poglavara Ruske Federacije, on je Ustavom Rusije uređen na podosta općenit način; „Predsjednik Ruske Federacije uživa imunitet.“¹²

No, za potrebe ovog rada, puno je važnije govoriti o imunitetima državnih poglavara u kontekstu međunarodnog prava, odnosno van granica države čiji su poglavari. Svaka država ima organe vanjskog zastupanja,¹³ a nerijetko je najviši od njih upravo državni poglavar.¹⁴ Kroz povijest, državni poglavar je državu zastupao u potpunosti, no prema modernom uređenju unutarnjeg prava većine država, poglavarima je danas ta vlast ipak ograničena, uglavnom savjetovanjem s drugim organima vanjskog zastupanja.¹⁵ Pri putovanju poglavara države na teritorij drugih država, prema međunarodnom pravu pripadaju mu razne povlastice, što proizlazi iz činjenice nemogućnosti njegove podložnosti drugoj vlasti, budući da nastupa kao vrhovni organ suverene države.¹⁶ Pitanje imuniteta i povlastica državnih poglavara opisano je u raznim međunarodnim konvencijama. Primjerice, prema Konvenciji o specijalnim misijama¹⁷ iz 1969. godine, „Državni poglavar države pošiljateljice, kada vodi specijalnu misiju, uživa u državi primateljici ili u trećoj državi olakšice, povlastice i imunitete koje međunarodno pravo priznaje državnim poglavarima u službenom posjetu.“¹⁸ Također, prema Konvenciji o sprečavanju i kažnjavanju zločina protiv međunarodno zaštićenih osoba, uključujući diplomatske agente¹⁹ iz 1973. godine: „ Za potrebe ove Konvencije „Međunarodno zaštićena osoba“ znači: šef države, uključujući bilo kojeg člana kolegijalnog tijela koji obavlja funkcije šefa država prema ustavu dotične države, šef vlade ili ministar vanjskih poslova, kad god se

¹⁰ The Constitution of the Russian Federation, <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-6.htm>, datum posjete stranici: 29. 11. 2023. (u daljnjem tekstu: Ustav Rusije)

¹¹ čl. 80. Ustava Rusije

¹² čl. 91. Ustava Rusije

¹³ Osim samih poglavara države, to mogu biti i ministri vanjskih poslova, premijeri te drugi organi.

¹⁴ Andrassy, Juraj; Bakotić, Božidar; Lapaš, Davorin; Seršić, Maja; Vukas, Budislav, Međunarodno pravo 2, Zagreb, 2012., str. 5.

¹⁵ Ibid., str. 6.

¹⁶ Ibid.

¹⁷ Konvencija o specijalnim misijama, NN 3/2022

¹⁸ čl. 21. st. 1. Konvencije o specijalnim misijama

¹⁹ Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina protiv međunarodno zaštićenih osoba, uključujući diplomatske agente, New York, 14. prosinca 1973., https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_4_1973.pdf, datum posjete stranici: 29. 11. 2023.

takva osoba nalazi u stranoj državi, kao i članovi njegove obitelji koji ga prate.²⁰ Dakle, možemo vidjeti da navedena konvencija poglavara države smatra međunarodno zaštićenim osobama.

Nadalje, problematika imuniteta vladara suverenih država pokazuje se relevantnom u okviru međunarodnog kaznenog prava te je u tom kontekstu važno spomenuti presudu Međunarodnog suda iz 2002. godine, o nalogu za uhićenje koji je Belgija izdala za ministra vanjskih poslova Demokratske Republike Kongo. Sud je utvrdio da je, izdavanjem spomenutog naloga, Belgija učinila „povredu imuniteta od kaznene jurisdikcije i nepovredivosti koju uživaju ministri vanjskih poslova prema međunarodnom običajnom pravu“.²¹ No, sud je ipak naglasio da „imunitet ne znači nekažnjivost“.²² Iako se u navedenom slučaju nije radilo o samom poglavaru države, nego o ministru vanjskih poslova kao organu vanjskog zastupanja, navedena presuda ipak čini važan primjer potvrđivanja nepovredivosti takvih organa u kontekstu međunarodnog prava, ali i međunarodnog sudovanja, te potencijalnih posljedica izdavanja naloga za uhićenje od strane jedne suverene države, protiv nekog organa vanjskog zastupanja druge države.

3. OSOBNA KAZNENA ODGOVORNOST I NEVAŽNOST SVOJSTVA SLUŽBENE OSOBE PREMA RIMSKOM STATUTU

Kada se govori o kaznenoj odgovornosti poglavara države, važan dio je u svakom slučaju osobna kaznena odgovornost prema Rimskom Statutu.²³ Naime, prema čl. 25. st. 1. Statuta, Sud je nadležan samo za fizičke osobe. Dakle, već iz navedenog se može zaključiti da države, koje su stranke Rimskog statuta kao međunarodnog ugovora, nisu odgovorne za kaznena djela njime propisana, nego to mogu biti samo fizičke osobe. Sa stajališta ovog rada, radi se o ključnoj informaciji, budući da je upravo odredba o osobnoj kaznenoj odgovornosti primarna podloga kaznene odgovornosti pojedinaca. Statut kazneno odgovornom, a time i podložnom kažnjavanju smatra svaku osobu koja određeno kazneno djelo počini sama, u

²⁰ čl. 1. st. 1. (a) Konvencije o sprečavanju i kažnjavanju zločina protiv međunarodno zaštićenih osoba, uključujući diplomatske agente

²¹ United Nations, Report of the International Court of Justice, 1.8.2002. – 31.7.2003., str, 84.

²² Ibid.

²³ Zakon o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnoga kaznenog suda, NN 5/2001 (u daljnjem tekstu: Statut)

sudioništvu s drugom osobom, ali i putem druge osobe.²⁴ Također, kažnjivo je i nagovaranje, naređivanje i poticanje na počinjenje djela, ako isto stvarno i bude počinjeno ili barem pokušano, a kažnjivo je i pomaganje, podupiranje te doprinos pokušaju ili počinjenju djela.²⁵ Naravno, kažnjiv je i pokušaj kaznenog djela.²⁶

Kad se radi o odgovornosti samih poglavara države, iznimno je bitan i čl. 27. Statuta koji govori o nevažnosti svojstva službene osobe. Naime: „Statut se primjenjuje jednako na sve osobe bez razlike u njihovom službenom svojstvu. Posebice, svojstvo službene osobe šefa države ili vlade, člana vlade ili parlamenta, izabranog zastupnika ili vladinog dužnosnika niti u kojem slučaju ne izuzima neku osobu od kaznene odgovornosti prema Statutu, niti će samo po sebi predstavljati osnovu za ublažavanje kazne.“²⁷ „Imuniteti ili posebna postupovna pravila povezana sa službenim svojstvom neke osobe, bilo na osnovi nacionalnog ili međunarodnog prava, ne predstavljaju smetnju za uspostavu nadležnosti Suda nad takvom osobom.“²⁸ Statut ovom odredbom izravno zaobilazi pravila običajnog međunarodnog prava, koja, kao što je ranije navedeno, za šefove država podrazumijevaju određeni imunitet od kaznene sudbenosti.

Dakle, što se Statuta tiče, nema zapreke za izdavanje naloga za uhićenje i kaznenog procesuiranja poglavara država, barem od strane Međunarodnog kaznenog suda, na čiji se rad Statut i odnosi. Slijedeći primjer Statuta, mnoge su države i unutar svog nacionalnog prava isključile imunitete poglavara država kada se radi o međunarodnim zločinima.²⁹ Što se tiče odgovornosti nadređenih (npr. vojnih zapovjednika) za djela svojih podređenih, idući članak ide još i dalje od članka 27. Statuta, a nadređene odgovornima smatra čak i za propust u izvršavanju potrebne kontrole nad svojim podređenima, u slučaju kada je podređena osoba ona koja je počinila određeno Statutom propisano kazneno djelo.³⁰ Budući da su poglavari država redovno vrhovni zapovjednici vojnih snaga svojih država, navedena je odredba

²⁴ čl. 25. st. 3. toč. (a) Statuta

²⁵ čl. 25. st. 3. toč. (b) – (d) Statuta

²⁶ čl. 25. st. 3. toč. (f) Statuta

²⁷ čl. 27. st. 1. Statuta

²⁸ čl. 27. st. 2. Statuta

²⁹ Coalition for the International criminal court, <https://www.coalitionfortheicc.org/fight/strong-icc/no-immunity>, datum posjete stranici: 30.11.2023.

³⁰ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, New York, 2002., str. 780.

primjenjiva i na njih te samo ide u prilog širini odgovornosti koju Statut pretpostavlja za poglavare država.

4. ISTRAGA I KAZNENI PROGON PREMA RIMSKOM STATUTU

U ovom poglavlju bit će analizirana istraga i kazneni progon prema Rimskom statutu. Naime, u svrhu analize izdavanja uhiđenih naloga za pojedine poglavare države, sada i kroz povijest, potrebno je prvo objasniti uspostavljanje nadležnosti MKS-a te samu istragu i kazneni progon na općenit način. Rimski statut istragu i kazneni progon obrađuje u svom petom dijelu, a glavnu ulogu u tom dijelu postupka daje Tužitelju i Predraspravnom vijeću. Naime, „Tužitelj je taj koji pokreće istragu, nakon što ocijeni obavijesti koje su mu/joj dostavljene.“³¹

4.1. USPOSTAVLJANJE NADLEŽNOSTI MEĐUNARODNOG KAZNENOG SUDA

No, za razumijevanje istrage, prvo je bitno spomenuti uspostavljanje nadležnosti MKS-a, a uspostava nadležnosti Međunarodnog kaznenog suda moguća je u tri slučaja: temeljem upućivanja slučaja od strane države stranke, na prijedlog Vijeća sigurnosti koje na temelju Glave VII. Povelje Ujedinjenih naroda uputi Tužitelju slučaj ili na vlastiti zahtjev Tužitelja.³² Upućivanje slučaja Tužitelju od strane Vijeća sigurnosti smatra se najviše autoritativnim načinom upućivanja slučaja, budući da tada nije potrebno odobrenje Predraspravnog vijeća, niti je potrebno ikakvo obavještanje država članica, kao što je opisano u članku 18.³³ Statuta.³⁴ U slučaju upućivanja slučaja od države stranke, također nije potrebna autorizacija od strane Predraspravnog vijeća, ali zato je obavještanje država članica prema članku 18. obavezno, a postoji i mogućnost odgode istrage ili kaznenog progona³⁵ od strane Vijeća

³¹ čl. 53. Statuta

³² čl. 13. Statuta

³³ „Kada smatra da postoji razborita osnova za pokretanje istrage. Tužitelj će obavijestiti sve države stranke te države čija bi tijela, uzimajući u obzir sve dostupne obavijesti, bila nadležna.“, čl. 18. st. 1. Statuta

³⁴ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., op. cit., str. 1144.

³⁵ Odgoda istrage ili kaznenog progona nalazi se u čl. 16. Statuta: „Istraga ili kazneni progon ne smiju započeti niti biti nastavljeni sukladno ovome Statutu tijekom razdoblja od 12 mjeseci nakon što je Vijeće sigurnosti rezolucijom prihvaćenom na temelju Glave VII. Povelje Ujedinjenih naroda to zatražilo od Suda; pod jednakim uvjetima Vijeće sigurnosti može takav zahtjev ponoviti.“

sigurnosti.³⁶ Na posljetku, kada se nadležnost MKS-a uspostavi pokretanjem istrage na Tužiteljevu vlastitu inicijativu, radi se o drugoj krajnosti, odnosno najmanje autoritativnom načinu uspostavljanja nadležnosti, budući da je za takvo pokretanje istrage, uz gore navedene slučajeve kontrole, potrebno i prethodno odobrenje Predraspravnog vijeća.³⁷

Također, uspostavljanje nadležnosti MKS-a moguće je i izričitim pristankom države koja inače nije stranka Statuta. „Ako je za uspostavu nadležnosti potreban pristanak države koja nije stranka ovoga Statuta, ta država može temeljem izjave podnesene Tajništvu, prihvatiti nadležnost Suda za kazneno djelo u pitanju. Ta država mora surađivati sa Sudom bez odugovlačenja i iznimaka.“³⁸ U slučaju pristanka države za uspostavu nadležnosti MKS-a, isto je moguće ako se radi o „državi na čijem se području ponašanje o kojem je riječ dogodilo ili državi registracije broda ili zrakoplova, ako je kazneno djelo počinjeno na brodu ili zrakoplovu“³⁹ ili „državi čiji je državljanin osoba optužena za kazneno djelo“.⁴⁰

4.2. POKRETANJE I PROVOĐENJE ISTRAGE

Nakon uspostavljanja nadležnosti na jedan od navedenih načina, „Tužitelj mora prosuditi utemeljenost obavijesti koje je primio. U svrhu te prosudbe on/a može od država, tijela Ujedinjenih naroda, međuvladinih ili nevladinih organizacija ili drugih pouzdanih izvora koje smatra prikladnima, zatražiti dodatne obavijesti a u sjedištu Suda može primati pisane ili usmene izjave.“⁴¹ Nadalje: „ako Tužitelj odluči da postoji razborita osnova za nastavak istrage, podnijet će Predraspravnom vijeću zahtjev za odobrenje istrage popraćen svim prikupljenim potkrepljujućim materijalom.“⁴² Također: „kada smatra da postoji razborita osnova za pokretanje istrage, Tužitelj će obavijestiti sve države stranke te države čija bi tijela, uzimajući u obzir sve dostupne obavijesti, bila nadležna, o slučaju koji je upućen Sudu (temeljem ranije navedenih osnova).“⁴³ Potreba odobravanja Predraspravnog vijeća i dužnost obavještanja

³⁶ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., op. cit., str. 1145.

³⁷ Ibid.

³⁸ čl. 12. st. 3. Statuta

³⁹ čl. 12. st. 2. toč. (a) Statuta

⁴⁰ čl. 12. st. 2. toč. (b) Statuta

⁴¹ čl. 15. st. 2. Statuta

⁴² čl. 15. st. 3. Statuta

⁴³ čl. 18. st. 1. Statuta

svih država članica čine se kao svojevrsna ograničenja inače jako izražene uloge koju Rimski statut daje Tužitelju. Naime, smatra se kako je to jedan od načina kontrole Tužitelja i sprečavanja nastanka situacije gdje bi isti mogao postupati *male fide* ili iz političkih motiva.⁴⁴

Nadalje, govoreći o ovlastima Tužitelja u vidu pokretanja istrage, Rimski statut predviđa još jednu bitnu ovlast, a to je odustajanje od pokretanja istrage u slučaju odlučivanja da nema razborite osnove za daljnje postupanje. Naime, „nakon što ocijeni obavijesti koje su mu/joj dostavljene, Tužitelj će pokrenuti istragu osim ako ne odluči da nema razborite osnove za daljnje postupanje prema ovome Statutu. Pri tome će Tužitelj razmotriti: pružaju li dostupne obavijesti razboritu osnovu za sumnju da je kazneno djelo počinjeno ili da je njegovo činjenje još uvijek u tijeku, postoje li određene Statutom predviđene smetnje za pokretanje i/ili vođenje postupka te predstavljaju li težina kaznenog djela i interesi njegovih žrtava važne razloge za zaključak da istraga ne bi služila interesima pravde.“⁴⁵

„Nadalje, ako Tužitelj, nakon provedene istrage, utvrdi da ne postoji dovoljno osnova za kazneni progon, (bilo zato što ne postoji pravna ili činjenična osnova za izdavanje naloga ili poziva osumnjičenoj osobi, bilo zato što postoje određene smetnje za pokretanje i vođenje postupka, ili pak zato što kazneni progon, uzevši u obzir okolnosti kao što su interesi žrtava i dob ili ubrojivost počinitelja, ne služi interesima pravde), o nepokretanju kaznenog progona će obavijestiti ili Predraspravno vijeće i državu koja je podnijela prijavu, ili Vijeće sigurnosti, ovisno o tome na koji je način podnesena prijava.“⁴⁶

Dakle, iz navedenog možemo vidjeti da Tužitelj ima ovlast odustajanja od same istrage (uz potencijalnu kontrolu odluke od strane Predraspravnog vijeća, u slučaju pod c)), ali i odustajanja od kaznenog progona nakon provedene istrage. U ovoj ovlasti može se vidjeti određena suprotnost prema ranije navedenim zahtjevima za nepostupanje unutar okvira političkih motiva od strane Tužitelja. Iako je cilj da Tužitelj MKS-a bude neovisan i politički nepristran, u ovlasti odustajanja od istrage u interesu pravde, ipak se vidi dužnost Tužitelja da u obzir uzima i potencijalne političke aspekte pokretanja istrage. Naime, pri odlučivanju o pokretanju istrage, Tužitelj bi trebao uzeti u obzir moguću daljnju destabilizaciju političke situacije određene države te prema navedenom interesu odvagnuti je li oportuno pokretati

⁴⁴ Mudrić, Mišo, Međunarodni kazneni sud *Pravnik* 40, br. 83, 2006., str. 68.

⁴⁵ čl. 53. st. 1. Statuta

⁴⁶ čl. 53. st. 2. Statuta

kazneni progon ili bi ipak, u datom trenutku, radi političke stabilnosti (odnosno, „interesa pravde“), bilo bolje odustati od pokretanja istrage.⁴⁷ Naravno, pogrešna odluka o (ne)poduzimanju kaznenog progona utječe na sliku javnosti o MKS-u, što uključuje i povjerenje za donošenje ispravnih odluka,⁴⁸ što svakako dodatno ističe važnost i težinu političke strane provođenja istrage i progona pred MKS-om.

4.3. OVLASTI PREDRASPRAVNOG VIJEĆA U POGLEDU ISTRAGE I IZDAVANJE NALOGA ZA UHIĆENJE

Što se pak tiče dužnosti i ovlasti Predraspravnog vijeća u pogledu istrage i kaznenog progona prema Rimskom statutu, u djelokrug vijeća, između ostalog, ulazi:

„Izdavanje naredbi i naloga kada Tužitelj to zahtijeva, izdavanje naredbi na zahtjev uhićene osobe, kada joj je to potrebno za pripremu obrane te izdavanje ovlasti Tužitelju za poduzimanje istražnih radnji na području države čija suradnja nije osigurana. Nadalje, Predraspravno je vijeće odgovorno za osiguranje privatnosti i sigurnosti žrtava kaznenih djela, ali i svjedoka, te očuvanje dokaza. Također, u djelokrugu je Predraspravnog vijeća zatražiti suradnju država u slučaju potrebe oduzimanja imovine, osobito u korist žrtava kaznenih djela.“⁴⁹

Dakle, osim ostalih gore navedenih ovlasti i ranije spomenute kontrolne funkcije u odnosu na Tužitelja, Predraspravno vijeće Međunarodnog kaznenog suda zaduženo je za izdavanje naloga za uhićenje. Izdavanje naloga za uhićenje svojevrsna je kruna provođenja istrage, do koje dolazi kada i ako Tužitelj smatra da su ispunjene za to propisane pretpostavke.

Naime, Statut propisuje izdavanje uhićenih naloga od strane Predraspravnog vijeća na sljedeći način: „Nakon započinjanja istrage Predraspravno vijeće, u bilo koje doba, na zahtjev Tužitelja će izdati uhićeni nalog za neku osobu ako nakon razmatranja zahtjeva te dokaza ili obavijesti koje je podnio Tužitelj, utvrdi:

(a) da postoje razborite osnove za sumnju da je određena osoba počinila kazneno djelo iz

⁴⁷ Škorić, Marissabell, Posebnosti ovlasti tužitelja Međunarodnog kaznenog suda da u interesu pravde odustane od istrage i kaznenog progona (čl. 53. Rimskog statuta), *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 57, br. 3, 2007, str. 580.

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ čl. 57. st. 3. Statuta

nadležnosti Suda; i

(b) da se uhićenje te osobe čini nužnim kako bi se:

(I) osigurala njezina nazočnost na suđenju,

(II) spriječilo da ta osoba narušava ili ugrožava istragu ili sudski postupak; ili

(III) po potrebi, spriječilo da ta osoba nastavi s počinjenjem istoga kaznenog djela ili djela koje je s njim povezano i koje je u nadležnosti Suda te proizlazi iz istih okolnosti.“⁵⁰

Analizom navdenog članka može se zaključiti da su kod izdavanja uhiđenog naloga najbitnije dvije stavke; razborite osnove za tvrdnju da je okrivljenik počinio neko od djela iz nadležnosti Suda i nužnost uhićenja kako bi se izbjegla/osigurala jedna od pretpostavki navdenih pod I – III u čl. 58. st. 1. Statuta. U teoriji, Tužiteljev zahtjev za izdavanje naloga za uhićenje čini svojevrsnu privremenu optužnicu, budući da mora sadržavati podatke o optuženiku i o kaznenim djelima za koja ga se tereti.⁵¹ No, takva „privremena optužnica“ će u jednom trenu biti učinjena formalnom, kada Tužitelj, sukladno članku 61. st. 3. Statuta⁵² u razboritom roku dostavlja optuženiku detaljan opis djela koja mu se stavljaju na teret, zajedno s popisom odgovarajućih dokaza.⁵³ Također, „prije rasprave Tužitelj može nastaviti i dopuniti istragu te izmijeniti ili povući optužbe.“⁵⁴ Nakon pretpostavki za izdavanje uhiđenog naloga, Statut nadalje propisuje obvezan sadržaj zahtjeva tužitelja za izdavanje naloga i obvezan sadržaj samog naloga za uhićenje.

Osim naloga za uhićenje, postoji mogućnost izdavanja sudskog poziva od strane Predraspravnog vijeća, na zahtjev tužitelja. Prema Statutu, „sudski poziv se, kao i uhiđbeni nalog, izdaje ako Predraspravno vijeće utvrdi da postoje razborite osnove za sumnju da je određena osoba počinila kazneno djelo iz nadležnosti suda. No, za razliku od uhiđenog naloga, sudski se poziv izdaje ako je njegovo izdavanje dovoljno kako bi se osigurao dolazak navedene osobe pred Sud.“⁵⁵

⁵⁰ čl. 58. st. 1. Statuta

⁵¹ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., op. cit., str. 1178.

⁵² „U razboritom roku prije rasprave, optuženiku se mora dostaviti primjerak isprave s optužbama na temelju kojih Tužitelj optuženika želi izvesti na suđenje.“ čl. 61. st. 3. Statuta

⁵³ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., op. cit., str. 1178.

⁵⁴ čl. 61. st. 4. Statuta

⁵⁵ čl. 58. st. 7. Statuta

5. IZDAVANJE NALOGA ZA UHIĆENJE VLADIMIRA PUTINA

Vladimir Putin predsjednik je Ruske Federacije. U ožujku 2023. godine, Međunarodni kazneni sud izdao je uhidbeni nalog za Vladimira Putina. Istovremeno, MKS je izdao i uhidbeni nalog za povjerenicu predsjednika Rusije za prava djece, Mariju Lvova-Belova. Marija Lvova-Belova tereti se za ista kaznena djela kao i Vladimir Putin, no, za potrebe ovoga rada, analiziran će biti jedino uhidbeni nalog za Vladimira Putina, budući da se, za razliku od njegove povjerenice za prava djece, radi o poglavaru države.

5.1. POKRETANJE ISTRAGE U SLUČAJU VLADIMIRA PUTINA

Dana 28. veljače 2022. godine, Tužitelj Međunarodnog kaznenog suda najavio je započinjanje istrage u slučaju Vladimira Putina i situacije u Ukrajini. Nakon toga, sukladno čl. 13. Statuta, koji predviđa mogućnost upućivanja slučaja Tužitelju od strane države stranke, Republika Litva je, vezano za situaciju u Ukrajini, upravo to i učinila, 1. ožujka 2022. godine.⁵⁶ Samo dan nakon, još 39 država stranaka Statuta (uključujući i Republiku Hrvatsku), učinilo je isto, upućujući uredu Tužitelja skupni zahtjev za postupanjem.⁵⁷ Nakon provedene istrage, dana 17. ožujka 2023. godine, Predraspravno vijeće MKS-a izdalo je uhidbeni nalog za Vladimira Putina i njegovu povjerenicu za prava djece. Povodom izdavanja navedenih naloga, Tužitelj MKS-a, Karim A. A. Khan, izdao je pripoćenje u kojem pobliže pojašnjava neke od rezultata ranije provedene istrage i razloge iza izdavanja naloga.

Tužitelj navodi kako smatra da postoji razumna osnova da su Vladimir Putin i Marija Lvova-Belova kazneno odgovorni za počinjenje kaznenih djela ratnog zločina protupravne deportacije stanovništva (djece) i protupravnog preseljenja stanovništva (djece) s okupiranih područja Ukrajine u Rusku Federaciju.⁵⁸ Tužitelj nadalje pojašnjava, kako se, prema rezultatima istrage, radi o premještanju barem nekoliko stotina djece iz raznih sirotišta i domova za brigu o djeci u Ukrajini te njihova deportacija na područje Ruske Federacije, gdje

⁵⁶ ICC, Ukraine, <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>, datum posjeta stranici: 14.12.2023.

⁵⁷ Ibid.

⁵⁸ ICC, Statement by Prosecutor Karim A. A. Khan KC on the issuance of arrest warrants against President Vladimir Putin and Ms Maria Lvova-Belova, <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-karim-khan-kc-issuance-arrest-warrants-against-president-vladimir-putin>, datum posjete stranici: 2.11.2023.

su ista ta djeca kasnije posvajana od strane ruskog stanovništva.⁵⁹ Također, Vladimir Putin je predsjedničkim dekretima promijenio tadašnju pravnu situaciju, omogućavajući lakše stjecanje ruskog državljanstva, kako bi na taj način dodatno ubrzao proces posvajanja ukrajinske djece.⁶⁰ Ured Tužitelja smatra kako je iz navedenih činova vidljiva namjera trajnog odvajanja ukrajinske djece od njihove domovine, te navode kako je: „većina djela u ovom obrascu deportacija izvršena je u kontekstu agresije koju su počinile ruske vojne snage protiv suvereniteta i teritorijalnog integriteta Ukrajine koja je započela 2014. godine.“⁶¹

Početak zamisao bila je čak da samo izdavanje uhiđenog naloga ostane tajno, no Tužitelj je od te ideje odustao u nadi kako bi iznošenja naloga u javnost doprinijelo sprečavanju daljnjeg činjenja ratnih zločina te navodeći kako „djeca ne mogu biti tretirana kao ratni plijen“.⁶² Radi zaštite žrtava kaznenih djela navedenih ratnih zločina, detaljan sadržaj uhiđenih naloga nije objavljen.

5.2. ANALIZA NALOGA ZA UHIĆENJE I DJELA KOJA SE VLADIMIRU PUTINU STAVLJAJU NA TERET

Prema nalogu za uhićenje izdanom u ožujku 2023. godine, Vladimir Putin tereti se za kaznena djela ratnog zločina protupravne deportacije stanovništva (djece) i protupravnog preseljenja stanovništva (djece) s okupiranih područja Ukrajine u Rusku Federaciju. Navedena kaznena djela opisana su u Statutu pod čl. 8. st. 2. toč. a (vii): „nezakonito protjerivanje, premještanje ili nezakonito držanje u zatočeništvu“ i toč. b (viii): „premještanje, izravno ili posredno, dijelova vlastitog civilnog stanovništva na okupirano područje od strane okupatorske sile, ili deportacija ili premještanje čitavog stanovništva okupiranog područja ili jednog njegovog dijela, unutar toga područja ili izvan njega“. Ratni zločini jedno su od četiri kaznenih djela koja, uz zločin genocida, zločine protiv čovječnosti i zločin agresije, ulaze u stvarnu nadležnost Međunarodnog kaznenog suda. Pojam „ratni zločini“ vrlo je širok te obuhvaća niz različitih kaznenih djela, detaljno opisanih u čl. 8. Statuta. Točnije, radi se o ukupno pedeset i jednom djelu, koja zapravo čine svojevrsnu sintezu Ženevskog i Haaškog

⁵⁹ Ibid.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Ibid.

⁶² BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-europe-64992727>, datum posjete stranici: 2.11.2023.

prava, a njihova zanimljivost leži u tome što objedinjuju djela počinjena za vrijeme međunarodnih oružanih sukoba (čl. 8. st. 2. toč. a – b), ali i djela počinjena u slučaju oružanog sukoba čiji značaj nije međunarodni (čl. 8. st. 2. toč. c – f).⁶³ Sukladno navedenom, možemo vidjeti, a i logično je zaključiti, da djela za koja se tereti Vladimir Putin, spadaju pod djela počinjena za vrijeme oružanih sukoba koji imaju međunarodni značaj. Uključivanje nemeđunarodnih sukoba pod definiciju ratnih zločina daje na važnosti civilnim ratovima i usporedivim oružanim sukobima nemeđunarodnog karaktera te kaznenim djelima koja su počinjena u tom okviru, a koja inače možda ne bi mogla biti kazneno gonjena. Unutar dokumenta MKS-a o Elementima kaznenih djela⁶⁴, mogu se pronaći detaljnije opisani elementi koji moraju postojati kako bi postojalo određeno kazneno djelo za kojeg se počinitelj tereti. Što se tiče kaznenih djela za koja je Vladimir Putin optužen, ona su opisana na sljedeći način; kazneno djelo nezakonite deportacije djece, pobliže je opisano uz sljedeće elemente:

- „1. Počinitelj je deportirao ili prebacio jednu ili više osoba u drugu državu ili na drugo mjesto.
2. Takva osoba ili osobe bile su zaštićene prema jednoj ili više Ženevskih konvencija iz 1949.
3. Počinitelj je bio svjestan činjeničnih okolnosti koje su utvrdile taj zaštićeni status.
4. Ponašanje se dogodilo u kontekstu i bilo je povezano s međunarodnim oružanim sukobom.
5. Počinitelj je bio svjestan činjeničnih okolnosti koje potvrđuju postojanje oružanog sukoba.“⁶⁵

Što se pak tiče kaznenog djela opisanog pod čl. 8. st. 2b. toč. (viii) Statuta, protupravnog preseljenja stanovništva (djece) s okupiranih područja Ukrajine u Rusku Federaciju, elementi potrebni za njegovo postojanje su sljedeći: „1. Da je počinitelj:

- (a) premjestio, izravno ili neizravno, dijelove vlastitog stanovništva na teritorij koji zauzima; ili
 - (b) deportiralo ili premjestio sve ili dijelove stanovništva okupiranog područja unutar ili izvan tog teritorija.
2. Ponašanje se dogodilo u kontekstu i bilo je povezano s međunarodnim oružanim sukobom.

⁶³ Slye, Ronald C.; Van Schaack, Beth, *International Criminal Law*, New York, 2009., str. 182.-183.

⁶⁴ ICC, *Elements of Crimes*, ICC-PIOS-LT-03-002/15_Eng, 2013. (u daljnjem tekstu: Elementi)

⁶⁵ Elementi, str. 11.

3. Počinitelj je bio svjestan činjeničnih okolnosti koje potvrđuju postojanje oružanog sukoba.⁶⁶

Slijedom navedenog, možemo vidjeti da je kod oba djela potrebna svjest počinitelja o određenim činjeničnim okolnostima samih djela te da je djelo, tj. ponašanje koje se dogodilo, počinjeno u sklopu sukoba koji ima međunarodni značaj. Budući da je uhidbeni nalog izdan, logično je izvesti zaključak kako se smatra da djela koja je počinio Vladimir Putin (i njegova povjerenica za prava djece), ispunjavaju sve gore navedene elemente potrebne za njihovo postojanje.

5.3. PROBLEMATIKA OKO UHIĆENJA VLADIMIRA PUTINA

Glavna problematika oko izdavanja uhidbenog naloga za Vladimira Putina, kao i za svakog vladara države nalazi se u dvije stvari. Naime, MKS nema organ ili tijelo za uhićenje optuženika za koje je izdaje uhidbene naloge. Dakle, u tome se mora u potpunosti oslanjati na suradnju vlada država stranaka Statuta; koje su se na takvu suradnju i obvezale postavši strankama. Kao što i sam Statut navodi: „Sud može svoje dužnosti i ovlasti izvršavati na teritoriju svake države stranke te, na temelju posebnog sporazuma, na teritoriju neke druge države.“⁶⁷ No, problem u slučaju Vladimira Putina leži u tome što, kao i neke druge svjetske velesile, Ruska Federacija, čiji je on predsjednik i gdje obitava, nije stranka Statuta, te kao takva ne prihvaća nadležnost MKS-a, što dovodi do nemogućnosti Putinovog uhićenja u Rusiji. Naravno, kao što čl. 4. navodi, postoji mogućnost sklapanja posebnog sporazuma sa Sudom, (kao što je to učinila Ukrajina koja također nije stranka Statuta), no nije za očekivati da će Rusija pod Putinom to učiniti.

Što se tiče mogućnosti suđenja u odsutnosti, Statut takvo suđenje ne predviđa, navodeći u čl. 63. st. 1.: „Optuženik mora biti nazočan tijekom suđenja.“⁶⁸ Postoje određene iznimke od navedenog pravila, kako u samom Statutu, tako i u Pravilniku o postupcima i dokazima.⁶⁹ Prema Statutu: „Raspravno vijeće može odlučiti da udalji nazočnog optuženika

⁶⁶ Elementi, str. 15.

⁶⁷ čl. 4. st. 2. Statuta

⁶⁸ čl. 63. st. 1. Statuta

⁶⁹ ICC, Rules of Procedure and Evidence, ICC-PIOS-LT-03-005/23_Eng, 2023. (u daljnjem tekstu: Pravilnik)

koji opetovano narušava suđenje, uz eventualnu mogućnost da izvan sudnice prati suđenje i kontaktira s odvjetnikom putem uporabe komunikacijskih uređaja. Takve mjere primijenit će se samo u iznimnim okolnostima nakon što su se sve razborite mogućnosti pokazale neprikladnima te samo u strogo određenom trajanju.⁷⁰ Nadalje, Pravilnik predviđa mogućnost sudjelovanja putem upotrebe videotehnologije, navodeći: „Optuženik koji je pozvan da se pojavi pred sudom može podnijeti pismeni zahtjev Raspravnom vijeću da mu/joj se omogući prisutnost putem video tehnologije tijekom dijela ili dijelova njegovog ili njezinog suđenja.“⁷¹ Također: „Optuženik koji je pozvan da se pojavi pred Sudom može podnijeti pismeni zahtjev Raspravnom vijeću da se opravda njegov izostanak i zastupa ga branitelj samo tijekom dijela ili dijelova njegova ili njezina suđenja.“⁷² I zadnje: „Optuženik koji je pozvan da se pojavi pred Sudom, a koji je dužan ispuniti izvanredne javne dužnosti na najvišoj nacionalnoj razini, može podnijeti pisani zahtjev Raspravnom vijeću da se opravda njegov izostanak i zastupa ga samo odvjetnik; zahtjev mora specificirati da se optuženik izričito odriče prava da bude nazočan glavnoj raspravi.“⁷³ U svim navedenim slučajevima, Pravilnik dopušta Raspravnom vijeću da odluči o navedenim zahtjevima uzimajući svaki put u obzir okolnosti konkretnog slučaja.

Sukladno navedenim odredbama, vidljivo je da čl. 63. st. 2. Statuta o suđenju u odsutnosti zapravo govori samo u kontekstu udaljavanja već nazočnog optuženika s rasprave, a ne o stvarnom suđenju u odsutnosti. Što se tiče navedenih odredaba Pravilnika, možemo vidjeti da se one sve zapravo odnose na situacije kada je za optuženike izdan sudski poziv od strane Predraspravnog vijeća, a ne sam nalog za uhićenje. Kao što je ranije navedeno⁷⁴, Predraspravno vijeće će sudski poziv izdati umjesto uhiđenog naloga kada utvrdi da je on dovoljan za osiguranje dolaska optuženika pred Sud.⁷⁵ Dakle, budući da je za Vladimira Putina izdan nalog za uhićenje, odredbe Pravilnika o potencijalnim iznimkama od suđenja u prisutnosti optuženika, svakako se ne odnose na njega. Zaključno, u njegovom će se slučaju svakako primjenivati osnovno pravilo, a to je suđenje u prisutnosti, što nas vraća na osnovnu problematiku.

⁷⁰ čl. 63. st. 2. Statuta

⁷¹ pravilo 134*bis* Pravilnika

⁷² pravilo 134*ter* st. 1. Pravilnika

⁷³ pravilo 134*quater* st. 1. Pravilnika

⁷⁴ vidi: poglavlje 2.

⁷⁵ čl. 58. st. 7. Statuta

Drugi je problem oko Putinova uhićenja specifičnost njegova položaja, odnosno činjenica da se ne radi o „običnoj“ osobi, nego o poglavaru države. Naime, kao što je ranije navedeno, poglavari država uživaju razne imunitete. No, kao što možemo vidjeti u čl. 27. Statuta, koji govori o nevažnosti svojstva službene osobe, tom je problemu doskočeno navedenom odredbom. Budući da se ne radi o bilo kakvim službenim osobama, nego o samim šefovima država, pitanje je koliko je navedena odredba učinkovita u praksi i koliko ju se uopće uzima u obzir, što se lako da vidjeti i po broju izdanih uhiđenih naloga za poglavare država, a još više po broju njihovih uhićenja, koji je gotovo nepostojeći. Također, glavno je pitanje i primjenjivost navedene odredbe Statuta na poglavare država koje nisu države članice Statuta. Spomenuta praksa bit će analizirana u daljnjim poglavljima ovog rada.

No, to ne znači da je njegovo uhićenje u potpunosti nemoguće, budući da svakako može biti uhićen nađe li se na području neke od država članica statuta. Budući da Statut broji 123 potpisnice, ta mu činjenica uvelike ograničava kretanje. Kao odgovor na izdavanje naloga za uhićenje Vladimira Putina i Marije Lvova-Belova, Rusija je izdala vlastite naloge za uhićenje Tužitelja Karima Khana i troje sudaca MKS-a. Glasnogovornica Visokog povjerenika za ljudska prava ozrazila je duboku zabrinutost navedenim nalogima te je, uz isto mišljenje Skupštine država članica pozvala Rusiju na povlačenje naloga za uhićenje.⁷⁶ Predsjednik MKS-a, Piotr Hofmański, za CNN govori kako „Sve države članice imaju zakonsku obvezu pune suradnje sa Sudom, što znači da su obvezne izvršavati naloge za uhićenje koje izdaje Sud. I to je doista jedan od najvažnijih učinaka naloga za uhićenje, to je jedna vrsta sankcije, jer osoba ne može napustiti zemlju.“⁷⁷ Dakle, Predsjednik naglašava dužnost država članica Statuta na suradnju pri izvršenju naloga za uhićenje, u slučaju da se optuženi nađe na području njihove države. Također, osim pravnih posljedica izdavanja uhiđenog naloga, svjetski mediji predviđaju i razne druge posljedice za Vladimira Putina. Primjerice, CNN navodi kako Putinovo ime, bez obzira na ishod, sada svakako ulazi u povijest vezano uz „masakre i lošu vladavinu“.⁷⁸

⁷⁶ United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, <https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2023/10/arrest-warrants-against-icc-officials>, datum posjeta stranici: 29.11.2023.

⁷⁷ CNN, ICC issues war crimes arrest warrant for Putin for alleged deportation of Ukrainian children, <https://edition.cnn.com/2023/03/17/europe/icc-russia-war-crimes-charges-intl/index.html>, datum posjeta stranici: 15.11.2023.

⁷⁸ CNN, Opinion: ICC arrest warrant for Putin is a stunning statement <https://edition.cnn.com/2023/03/18/opinions/putin-arrest-warrant-icc-russia-ghitis/index.html>, datum posjeta stranici: 15.11.2023.

No, iako rijedak slučaj, izdavanje naloga za uhićenje Vladimira Putina ipak nije presedan kada se govori o izdavanju naloga za uhićenje poglavara država koje nisu stranke Statuta. Takav nalog izdan je i za uhićenje Omara Al Bashira, u čijem se slučaju MKS već imao prilike intenzivno baviti pitanjem imuniteta poglavara država, o čemu će riječ biti u sljedećem poglavlju.

6. NALOG ZA UHIĆENJE OMARA AL BASHIRA

Omar Hassan Ahmad Al Bashir bivši je predsjednik Republike Sudana. Al Bashir u povijest je ušao kao prvi predsjednik (ili poglavar općenito) neke države za kojeg je Međunarodni kazneni sud izdao uhiđbeni nalog još za vrijeme njegove vladavine. Nalog za uhićenje Al Bashira izdan je povodom njegova počinjenja raznih kaznenih djela prema međunarodnom pravu za vrijeme rata u Darfuru. Zbog specifičnosti njegovog položaja i presedana koji je takva odluka MKS-a postavila, izdavanje uhiđbenog naloga za Al Bashira bit će analizirano i uspoređeno s Putinom.

6.1. POKRETANJE ISTRAGE U SLUČAJU OMARA AL BASHIRA

U slučaju situacije u Darfuru, istraga je pokrenuta upućivanjem slučaja Tužitelju od strane Vijeća sigurnosti, Rezolucijom 1593.⁷⁹ U navedenoj Rezoluciji, Vijeće sigurnosti je odlučilo kako slijedi: „Vlada Sudana i sve druge strane sukoba u Darfuru, u potpunosti će surađivati i pružiti svu potrebnu pomoć Sudu i Tužitelju prema ovoj rezoluciji te, uvažavajući da države koje nisu stranke Rimskog statuta nemaju obveze prema Statutu, poziva sve države i zainteresirane regionalne i druge međunarodne organizacije na potpunu suradnju.“⁸⁰

Slijedom navedenog, možemo vidjeti da Vijeće sigurnosti, bez obzira na činjenicu da Republika Sudan nije država članica Statuta (te kao takva nema obvezu suradnje s MKS-om), traži od sudanske vlade da svejedno surađuje s MKS-om povodom istrage u situaciji u Darfuru, što će se u konačnici i pokazati ključnim za situaciju.

⁷⁹ United Nations Security Council, Resolution 1593 (2005), S/RES/1593, 2005. (u daljnjem tekstu: Rezolucija)

⁸⁰ toč. 2. Rezolucije

6.2. ANALIZA NALOGA ZA UHIĆENJE I DJELA KOJA SE OMARU AL BASHIRU STAVLJAJU NA TERET

Još jedna od specifičnosti u slučaju Al Bashira je da za njegovo uhićenje nije izdan samo jedan, već dva naloga; prvi 4. ožujka 2009. godine, a drugi 12. srpnja 2010. godine. Za razliku od Putinovog slučaja, gdje nalog za uhićenje zasada još nije javno objavljen, nalozi za uhićenje Al Bashira jesu. Prvi nalog izdan za njegovo uhićenje tereti ga za mnogobrojna kaznena djela prema Statutu, a glasi ovako: „postoji osnovana sumnja da je Omar Al Bashir kazneno odgovoran kao posredni počinitelj, ili kao posredni supočinitelj, prema članku 25(3)(a)⁸¹ Statuta, za:

- i. namjerno usmjeravanje napada protiv civilnog stanovništva kao takvog ili protiv pojedinih civila koji nisu sudjelovali izravno u neprijateljstvima, kao ratni zločin u smislu članka 8(2)(e)(i) Statuta;
- ii. pljačkanje, kao ratni zločin u smislu članka 8(2)(e)(v) Statuta;
- iii. ubojstvo, kao zločin protiv čovječnosti u smislu članka 7(1)(a) Statuta;
- iv. istrebljenje, kao zločin protiv čovječnosti u smislu članka 7(1)(b) Statuta;
- v. prisilno premještanje, kao zločin protiv čovječnosti u smislu članka 7(1)(d) Statuta;
- vi. mučenje, kao zločin protiv čovječnosti u smislu članka 7(1)(f) Statuta;
- vii. silovanje, kao zločin protiv čovječnosti u smislu članka 7(1)(g) Statuta.⁸²

Sukladno navedenom, možemo vidjeti da je Al Bashir optužen za dva ratna zločina i pet zločina protiv čovječnosti. No, to je samo prvi nalog za uhićenje. Naime, još pri donošenju prvog naloga, Predraspravno vijeće odlučilo je ne uključiti kazneno djelo genocida koje je bilo navedeno u zahtjevu Tužitelja. Radilo se o tri točke genocida; genocid ubijanjem pripadnika skupine (čl. 6. toč. (a) Statuta), genocid nanošenjem teške ozljede ili duševne boli pripadnicima skupine (čl. 6. toč. (b) Statuta) i genocid namjernim podvrgavanjem skupine životnim uvjetima kojima je cilj njezino potpuno ili djelomično fizičko uništenje (čl. 6. toč. (c) Statuta). Dakle, u drugom nalogu za uhićenje izdanom za Al Bashira, Raspravno vijeće odlučilo je: „izdati nalog

⁸¹ „Sukladno ovome Statutu, svatko je kazneno odgovoran i podložan kažnjavanju za kazneno djelo iz nadležnosti Suda ako: takvo kazneno djelo počini sam, u sudioništvu s drugom osobom ili putem druge osobe, bez obzira da li je ta druga osoba sama kazneno odgovorna.“ (čl. 25. st. 3. toč. (a) Statuta)

⁸² MKS, Nalog za uhićenje Omara Hassana Ahmada Al Bashira, ICC-02/05-01/09, 2009., str. 8.

za uhićenje Omara Hassana Ahmada Al Bashira za njegovu navodnu kaznenu odgovornost prema članku 25(3)(a) Statuta za:

- i. genocid ubijanjem, u smislu članka 6(a) Statuta;
- ii. genocid nanošenjem teških tjelesnih ili duševnih povreda, u smislu članka 6(b) Statuta;
- iii. genocid namjernim podvrgavanjem skupine životnim uvjetima kojima je cilj njezino potpuno ili djelomično fizičko uništenje, u smislu članka 6(c) Statuta.⁸³

Također, novi nalog za uhićenje navodi kako njegovim donošenjem ne prestaje vrijediti prvi nalog izdan za uhićenje Al Bashira.

Genocid, jedno od najgorih kaznenih djela, u teoriji se definira kao namjerno ubijanje, uništavanje ili istrebljenje određenih grupa ili njihovih članova. Kao takav, sadržajno je prvi put u međunarodnim ugovorima definiran tek kao kategorija zločina protiv čovječanstva.⁸⁴ Kao zločin sam po sebi, definiran je u Konvenciji o sprječavanju i kažnjavanju zločina genocida iz 1948. godine što je dovelo i do njegovog ustaljivanja u običajnom pravu.⁸⁵ Rimski statut kazneno djelo genocida zapravo definira na isti način kao i spomenuta Konvencija, na sljedeći način: „Za svrhe ovoga Statuta, izraz „genocid znači bilo koje od niže opisanih djela, počinjeno u namjeri da se u cijelosti ili djelomično uništi jedna nacionalna, etnička, rasna ili vjerska skupina kao što je: ubijanje pripadnika skupine; nanošenje teške tjelesne ozljede ili duševne boli pripadnicima skupine; namjerno povrgavanje skupine životnim uvjetima kojima je cilj njezino potpuno ili djelomično fizičko uništenje; nametanje mjera s namjerom sprečavanja rađanja unutar skupine; prisilno premještanje djece iz jedne skupine u drugu.“⁸⁶

Slijedom navedenog, budući da je jednom stvarno bio tek kategorija zločina protiv čovječanstva, bitno je ukratko razložiti koji su to točno elementi koji genocid čine genocidom i diferenciraju ga od zločina protiv čovječanstva. Da bi postojalo kazneno djelo genocida prema statutu, bitno je postojanje sljedećih elemenata: namjera počinitelja, činjenica da se radi o nacionalnoj, etničkoj, rasnoj ili vjerskoj skupini te počinjenje jedog od takstativno nabrojanih djela. Za početak, što se tiče namjere, kazneno djelo genocida tu se razlikuje od zločina protiv

⁸³ ICC, Second Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest, ICC-02/05-01/09, str. 28.

⁸⁴ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., op. cit., str. 335.

⁸⁵ Ibid., str. 339.

⁸⁶ čl. 6. Statuta

čovječnosti po tome što je za postojanje genocida potrebna izravna namjera (*dolus specialis*), što znači da se traži da počinitelj djeluje s namjerom izazivanja određene posljedice, a kad se radi o genocidu, ta je posljedica potpuno ili djelomično uništenje određene zaštićene skupine.⁸⁷

Nadalje, što se tiče drugog bitnog elementa kod diferenciranja genocida – zaštićene skupine – za razliku od zločina protiv čovječnosti, kod kojih je dovoljno da napad bude usmjeren na civilno stanovništvo, ili barem primarno na civilno stanovništvo, kod genocida je potrebno da napad bude usmjeren na točno određene zaštićene skupine, koje su u Rimskom Statutu taksativno nabrojane, a radi se o nacionalnoj, etničkoj, rasnoj ili vjerskoj skupini.⁸⁸ I za kraj, genocid je definiran i točno određenim nabrojanim djelima koja ga čine te koja su ranije navedena, pod čl. 6. Statuta. Od svih djela navedenih u čl. 6., prema nalogu za uhićenje vidimo da je Al Bashir optužen za počinjenje njih tri; točnije, genocid ubijanjem, nanošenjem teške tjelesne ozljede ili duševne boli pripadnicima skupine te namjernim podvrgavanjem skupine životnim uvjetima kojima je cilj njezino potpuno ili djelomično fizičko uništenje.

Što se pak tiče zločina protiv čovječnosti, prema prvom nalogu za uhićenje Omara Al Bashira, vidimo da su točke o zločinima protiv čovječnosti najbrojnije među djelima koja mu se stavljaju na teret. Rimski Statut zločine protiv čovječnosti definira u svom čl. 7., dajući prvo općenitu definiciju zločina protiv čovječnosti: „izraz "zločin protiv čovječnosti" znači bilo koje od opisanih djela, počinjenih u sklopu širokog ili sustavnog napada usmjerenog protiv nekog civilnog stanovništva, uz znanje o tome napadu“⁸⁹, nakon čega, kroz točke istog stavka navodi točno pojedina djela koja mogu činiti zločin protiv čovječnosti, uključujući ona za koja je optužen Al Bashir, a to su: ubojstvo prema čl.7. st. 1. toč. (a) Statuta, isteblljenje prema čl. 7. st. 1. toč. (b) Statuta, prisilni premještaj stanovništva prema čl. 7. st. 1. toč. (d) Statuta, mučenje prema čl. 7. st. 1. toč. (f) Statuta te silovanje prema čl. 7. st. 1. toč. (g) Statuta. Rimski Statut predviđa i da se zločin protiv čovječnosti može počiniti i raznim drugim djelima, uz ova gore nabrojana za koje se Al Bashir tereti, ali bitna karakteristika zločina protiv čovječnosti, što je ujedno i bitna razlika od genocida, glasi: „ostala nečovječna djela slične naravi kojima se namjerno uzrokuje teška patnja, teška ozljeda odnosno povreda duševnog ili tjelesnog

⁸⁷ Slye, Ronald C.; Van Schaack, Beth, op. cit., str. 218.

⁸⁸ Ibid., str. 222. – 224.

⁸⁹ čl. 7. st. 1. Statuta

zdravlja“.⁹⁰ Naime, navedena točka je bitna jer se prema njoj može vidjeti da zločini protiv čovječnosti nisu ograničeni na taksativno navedena djela.

Nadalje, u drugom stavku istog članka, Statut pobliže pojašnjava značenje određenih izraza iz svog prvog stavka. Što se tiče djela navedenih u Al Bashirovom nalogu za uhićenje, detaljnija objašnjenja su sljedeća; „izraz "istrebljenje" uključuje namjerno nametanje životnih uvjeta kojima se, među ostalim, uskraćuje pristup hrani i lijekovima, sračunato da dovede do uništenja dijela nekog stanovništva“⁹¹, izraz „"protjerivanje ili prisilni premještaj stanovništva" znači prisilno premještanje odnosnih osoba putem izгона ili drugih prisilnih mjera sa područja na kojemu zakonito borave a bez osnova predviđenih međunarodnim pravom“⁹², izraz „"mučenje" znači namjerno nanošenje teške boli ili patnje, bilo fizičke ili duševne, osobi kojoj je oduzeta sloboda ili koja je pod nadzorom optuženika osim onoga koje predstavlja bol ili patnju nastalu, sadržanu ili posljedičnu samo izvršavanju kakve zakonite kazne“.⁹³

Što se tiče ubojstva i silovanja, navedena djela nisu pobliže objašnjena, najvjerojatnije iz razloga što su objašnjiva sama po sebi, ali je bitno navesti da za njih (kao i za ostala djela), izuzev osnovnih elemenata koji čine biće zločina protiv čovječnosti, vrijedi i sljedeće: „izraz "napad usmjeren protiv civilnog stanovništva" znači ponašanje koje uključuje višestruko činjenje djela navedenih u stavku 1. ovoga članka protiv nekog civilnog stanovništva, na temelju ili u cilju državne politike ili politike neke organizacije da se takav napad počini.“⁹⁴

Za kraj, što se tiče ratnih zločina prema Rimskom Statutu, njihova općenita analiza učinjena je ranije u ovom radu, u slučaju Vladimira Putina. No, za razliku od slučaja Vladimira Putina, ratni zločini koji se Al Bashiru stavljaju na teret počinjeni su u oružanim sukobima koji nemaju međunarodni značaj. Statut predmetne zločine definira kao „druge teške povrede prava i običaja koji se primjenjuju u oružanim sukobima čiji značaj nije međunarodni sukladno postojećem okviru međunarodnog prava“,⁹⁵ a pojedina djela koja se nalaze u prvom nalogu za uhićenje su sljedeća: „namjerno usmjeravanje napada protiv civilnog stanovništva kao takvog

⁹⁰ čl. 7. st. 1. toč. (k) Statuta

⁹¹ čl. 7. st. 2. toč. (b) Statuta

⁹² čl. 7. st. 2. toč. (d) Statuta

⁹³ čl. 7. st. 2. toč. (e) Statuta

⁹⁴ čl. 7. st. 2. toč. (a) Statuta

⁹⁵ čl. 8. st. 2. toč. (e) Statuta

ili protiv pojedinih civila koji ne sudjeluju izravno u neprijateljstvima⁹⁶ te „pljačkanje gradova ili mjesta, čak i kada su zauzeti napadom“.⁹⁷

6.3. PREGLED NAJVAŽNIJIH ODLUKA MEĐUNARODNOG KAZNENOG SUDA U SLUČAJU OMARA AL BASHIRA

U slučaju potencijalnog uhićenja Vladimira Putina, kao glavna nada ostvarenja takvih očekivanja, često se spominje činjenica Putinovog putovanja u države koje su stranke Statuta te bi, kao takve, bile dužne uhititi ga. Od izdavanja dvaju naloga za uhićenje, Al Bashir se mnogo puta našao na teritoriju raznih država koje su imale obvezu na suradnju s MKS-om, što se može vidjeti i po broju odluka donesenih od strane MKS-a povodom nesuradnje spomenutih država; takve su odluke donesene za Čad, Keniju, Džibuti, Malavi, Kongo, JAR i Ugandu.⁹⁸ Već sam broj država povodom kojih je odlučivano u kontekstu suradnje, a uzevši u obzir da je osumnjičenik, u vrijeme pisanja ovog rada i dalje na slobodi,⁹⁹ govori dovoljno o očekivanjima.

Najvažnija odluka, ujedno i ona koja će biti analizirana, je ona u slučaju Hašemitske Kraljevine Jordan, gdje je u ožujku 2017. godine održan summit Arapske lige, na kojemu je Al Bashir bio nazočan, ali ne i uhićen, bez obzira što je Jordan stranka Statuta. Povodom navedene situacije, MKS je prvo donio Odluku prema članku 87(7) Rimskog statuta o nepridržavanju zahtjeva Suda za uhićenje i predaju Omara Al-Bashira od strane Jordana.¹⁰⁰ U navedenoj odluci, Predraspravno vijeće MKS-a je donijelo zaključak da „Jordan nije ispunio svoje obveze prema Statutu time što nije izvršio zahtjev Suda za uhićenje Omara Al-Bashira“¹⁰¹ te odlučilo da „da stvar o Jordanovom nepoštivanju zahtjeva za uhićenje i predaju Omara Al-Bashira sudu, treba biti upućena Skupštini država stranaka Rimskog statuta i Vijeću sigurnosti Ujedinjenih naroda“.¹⁰²

⁹⁶ čl. 8. st. 2. toč. (e) (i) Statuta

⁹⁷ čl. 8. st. 2. toč. (e) (v) Statuta

⁹⁸ ICC, Assembly of States Parties to the Rome Statute, <https://asp.icc-cpi.int/non-cooperation>, datum posjeta stranici: 27.11.2023.

⁹⁹ U vrijeme pisanja rada, Omar Al Bashir nalazi se u zatvoru u Sudanu, ali ne zbog kaznenih djela koja mu MKS stavlja na teret, nego zbog korupcije.

¹⁰⁰ Decision under article 87(7) of the Rome Statute on the non-compliance by Jordan with the request by the Court for the arrest and surrender of Omar Al-Bashir, ICC-02/05-01/09, 2017. (u daljnjem tekstu: Odluka Predraspravnog vijeća)

¹⁰¹ Odluka Predraspravnog vijeća, str. 21.

¹⁰² Odluka Predraspravnog vijeća, str. 22.

Naime, članak 87. Statuta govori o zahtjevima za suradnjom prema državama, a u stavku 7. stoji: „Ako država stranka, suprotno odredbama Statuta, ne postupi u skladu sa zahtjevom za suradnjom koji joj je Sud uputio i tako Sud spriječi u obavljanju njegove dužnosti i ovlasti koje ima na temelju Statuta, Sud može utvrditi tu činjenicu i o tome izvijestiti Skupštinu država stranaka ili Vijeće sigurnosti ako je ono predmet uputilo Sudu na postupanje.“¹⁰³ Dakle, navedena odredba, temeljem koje je i donesena odluka o nepridržavanju Jordana zahtjeva Suda, govori o potencijalnoj posljedici koju države mogu trpiti u slučaju da ne ispune obvezu koju su preuzele postavši strankom Statuta, a ta je posljedica izvještavanje Skupštine država članica i Vijeća sigurnosti Ujedinjenih naroda. Sukladno navedenoj sudskoj odluci, možemo vidjeti da je upravo to posljedica koju Jordan treba trpiti, prema mišljenju Predraspravnog vijeća MKS-a.

No, još važnija od odluke Predraspravnog vijeća je odluka Žalbenog vijeća¹⁰⁴, donesena u svibnju 2019. godine, povodom žalbe¹⁰⁵ kako Jordana, tako i Tužitelja. U uloženoj Žalbi, Jordan kao žalbene razloge, između ostalog, navodi tri točke: prvo, „u smislu čl. 98. st. 1. Statuta¹⁰⁶, Jordan je prema običajnom međunarodnom pravu imao obvezu poštivanja imuniteta sudanskog poglavara države“¹⁰⁷, drugo „Tužitelj je svojim tumačenjem UN-ove Rezolucije transformirao Sudan iz države koja nije članica Statuta u državu analognu članici Statuta, što Jordan smatra neodrživim, budući da namjera Vijeća sigurnosti o uklanjanju imuniteta navedenom rezolucijom nije bila dovoljno jasna“¹⁰⁸ te treće, da se „objašnjenje Predraspravnog vijeća o upućivanju Jordana, koje se sastoji od samo četiri rečenice, temelji na zabludi o činjenicama ili pravu te čini zloupotrebu diskrecijskih ovasti“.¹⁰⁹

Odluka Žalbenog vijeća bila je jednoglasna oko prve dvije točke. Što se tiče prve točke, Žalbeno vijeće priznalo je imunitet poglavara države prema običajnom međunarodnom pravu,

¹⁰³ čl. 87. st. 7. Statuta

¹⁰⁴ Judgment in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, ICC-02/05-01/09 OA2, 2019. (u daljnjem tekstu: Odluka Žalbenog vijeća)

¹⁰⁵ The Hashemite Kingdom of Jordan's submissions following the hearing of 10, 11, 12, 13 and 14 September 2018, ICC-02/05-01/09, 2018. (u daljnjem tekstu: Žalba)

¹⁰⁶ „Sud ne može postaviti zahtjev za predajom ili za pružanjem pomoći čije bi izvršenje zahtijevalo od zamoljene države da postupa suprotno svojim obvezama na temelju međunarodnog prava glede državnog ili diplomatskog imuniteta osobe ili imovine treće države, osim ako prije toga, putem suradnje s tom trećom državom, Sud ne ishodi njezino odricanje od imuniteta“.

¹⁰⁷ toč. 6. Žalbe

¹⁰⁸ toč. 19. i 25. Žalbe

¹⁰⁹ toč. 29. Žalbe

navodeći kako ono proizlazi iz suverenosti država te sprječava kaznenu jurisdikciju jedne suverene države nad poglavarem druge suverene države.¹¹⁰ No, Žalbeno vijeće smatralo je kako čl. 27. st. 2. Statuta isključuje imunitet poglavara države pred Sudom te da navedena odredba „odražava status međunarodnog običajnog prava, budući da se odnosi na nadležnost koju međunarodni kazneni sud ima pravo izvršavati“.¹¹¹ Nadalje, što se tiče druge točke, Žalbeno vijeće smatralo je kako je MKS sada međunarodni pravosudni mehanizam koji je, kao sredstvo za održavanje ili obnovu međunarodnog mira i sigurnosti, na raspolaganju Vijeću sigurnosti UN-a, te da je Rezolucija 1593 obvezujuća za sve države članice Ujedinjenih naroda, bez obzira na činjenicu jesu li one također stranke Rimskog Statuta.¹¹² Konačno, što se tiče mišljenja Jordana da se odluka Predraspravnog vijeća temelji na zabludi o pravu i činjenicama, Žalbeno vijeće govorilo je kako nema sumnje da je Predraspravno vijeće ispravno odlučilo da je nesuradnja Jordana oko uhićenja Al Bashira dovela do nemogućnosti Suda da izvršava ovlasti koje ima prema Statutu, ali nadalje je ipak razmatralo je li navedena nesuradnja dovoljna za upućivanje Jordana Skupštini država stranaka i Vijeću sigurnosti ili se ipak radi o pogrešci u diskrecijskom odlučivanju Predraspravnog vijeća.¹¹³ Što se navedenog tiče, Žalbeno vijeće, ali ovaj put ne jednoglasno, nego samo većinom, smatralo je da je korištenje diskrecijskog prava Predraspravnog vijeća da proslijedi Jordan Skupštini država stranaka i Vijeću sigurnosti bilo učinjeno u zabludi.¹¹⁴ U konačnici, Žalbeno vijeće je potvrdilo odluku Predraspravnog vijeća u smislu nesuradnje Jordana, ali ju je preinčilo što se tiče upućivanja Jordana Skupštini država stranaka i Vijeću sigurnosti.¹¹⁵

Zbog jasnog zauzimanja stajališta Suda o imunitetu poglavara države, odluka u slučaju Jordana imala je velik odjek među stručnjacima. Primjerice, Claus Kress (koji je u navedenom predmetu imao status *amicus curiae*) smatra da imunitet poglavara države prema međunarodnom običajnom pravu ima određen logički primat, budući da: „ako prema običajnom pravu nije postojao imunitet šefa države primjenjiv u slučaju Al-Bashira, ne bi ni bilo potrebe za uklanjanjem takvog imuniteta od strane Vijeća sigurnosti“.¹¹⁶ Također, Kress

¹¹⁰ Odluka Žalbenog vijeća, op.cit.

¹¹¹ Ibid., str. 53.

¹¹² Ibid., str. 51.

¹¹³ Ibid., str. 97.

¹¹⁴ Ibid., str. 95.

¹¹⁵ Ibid., str. 98.

¹¹⁶ Kreß, Claus, Preliminary Observations on the ICC Appeals Chamber's Judgment of 6 May 2019 in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, Bruxelles, 2019., str. 5.

navodi kako imunitet koji poglavari država imaju prema međunarodnom običajnom pravu zapravo još uvijek nije dovoljno razvijeno pravilo da bi uključivalo međunarodne kaznene sudove, te navedenu odluku tumači kao ideju Žalbenog vijeća da navedeno daljnje razvijanje spornog pravila običajnog prava zahtijeva praksu država i *opinio juris*, ali također smatra da nitko od sudionika procesa nije ustanovio na kome leži teret što se toga tiče.¹¹⁷ Smatra da nepostojanje imuniteta poglavara država pred međunarodnim kaznenim sudovima ne čini iznimku generalnog pravila običajnog prava koje predviđa imunitet poglavara država, nego da se radi o tome da je spomenuto originalno pravilo običajnog prava zapravo ograničeno u svom doseg.¹¹⁸ Nadalje, Kress smatra da „nakon što iznimka međunarodnog kaznenog suda od običajnog pravila o imunitetu poglavara države nastupi, u skladu s uobičajenim procesom formiranja međunarodnog običajnog prava, ta se iznimka mora tumačiti tako da uključuje horizontalnu suradnju; između zamoljene države stranke i države čiji se šef države traži – osim ako nije nastalo pravilo običajnog prava koje je suprotno tome“.¹¹⁹

Dov Jacobs pak smatra da navedena odluka Žalbenog vijeća podrazumijeva da, iako je imunitet poglavara države primjenjiv između država, on nije primjenjiv pred međunarodnim tribunalima – što Jacobs smatra problematičnim, temeljem činjenice da je Rimski statut po svojoj prirodi ipak međunarodni ugovor, te bi kao takav trebao vezati samo države stranke.¹²⁰ Nadalje, Jacobs navodi kako iz sporne odluke proizlazi tvrdnja Žalbenog vijeća da je pravilo prema kojem ne postoje imuniteti poglavara država pred „međunarodnim sudovima“ dio međunarodnog običajnog prava, što bi značilo da obveza uhićenja i predaje osumnjičene osobe ne leži samo na državama strankama Statuta, nego i na državama koje nisu stranke, što Jacobs smatra apsurdnim.¹²¹ Također, Jacobs smatra da Žalbena vijeće nije uzelo u obzir njegov savjet, budući da nikad nije pitalo države članice Vijeća sigurnosti UN-a jesu li pri sastavljanju rezolucije 1593 i upućivanju predmeta MKS-u uopće imale namjeru svojevrsnog uklanjanja imuniteta poglavara države, kao što je Žalbena vijeće to protumačilo.¹²²

¹¹⁷ Ibid., str. 7.

¹¹⁸ Ibid., str. 8.

¹¹⁹ Ibid.

¹²⁰ Spreading the Jam, <https://dovjacobs.com/2019/05/06/you-have-just-entered-narnia-icc-appeals-chamber-adopts-the-worst-possible-solution-on-immunities-in-the-bashir-case/>, datum posjeta stranici: 30.11.2023.

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

7. OPTUŽNICA U SLUČAJU SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Slobodan Milošević bio je predsjednik Republike Srbije od siječnja 1991. godine do srpnja 1997. godine te predsjednik Savezne Republike Jugoslavije (u daljnjem tekstu: SRJ) od srpnja 1997. godine do listopada 2000. godine. U povijest je ušao zbog mnogobrojnih zločina počinjenih devedesetih godina prošlog stoljeća na području Republike Hrvatske i Federacije Bosne i Hercegovine, od kojih se posebno ističe genocid na Srebrenici. Također, protiv Miloševića su za navedene zločine podignute dvije optužnice te je vođen postupak pred Međunarodnim kaznenim sudom za bivšu Jugoslaviju (u daljnjem tekst: MKSJ). MKSJ po svojoj je prirodi zapravo tribunal koji je ustanovljen privremeno, osnovan rezolucijom UN-a, a za svrhu suđenja za zločine počinjene na prostoru bivše Jugoslavije do 1991. godine.¹²³

7.1. POKRETANJE ISTRAGE U SLUČAJU SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Uz nalog za uhićenje koji nalazimo u Rimskom Statutu MKS-a, Statut Međunarodnog kaznenog suda za bivšu Jugoslaviju¹²⁴ poznaje i pojam optužnice. Što se istrage tiče, Statut MKSJ kaže: „Tužitelj pokreće istrage *ex officio* ili na temelju informacija pribavljenih iz bilo kojeg izvora, posebno od vlada, organa Ujedinjenih naroda, međuvladinih i nevladinih organizacija. Tužitelj mora procijeniti informacije koje je primio ili pribavio i odlučiti postoje li dovoljne osnove za pokretanje postupka.“¹²⁵ Sličnost s Tužiteljem prema Rimskom statutu, u kontekstu pokretanja istrage, nalazi se u njegovoj ovlasti da sam pokrene istragu, a razlika u tome što Statut MKSJ poznaje jedino takav način pokretanja istrage, odnosno nedostaje upućivanje predmeta od strane Vijeća sigurnosti ili države stranke Statuta. Ta se razlika objašnjava činjenicom da su tužitelji tribunala kao što je MKSJ nalazili u posebnoj situaciji, o kojoj je Vijeće sigurnosti već dalo svoju političku procjenu, tako da nije ni bilo potrebno u Statut MKSJ-a unositi odredbu o uspostavljanju nadležnosti upućivanjem predmeta od strane Vijeća sigurnosti.¹²⁶

¹²³ Horvatić, Željko; Derenčinović, Davor; Cvitanović, Leo, Kazneno pravo Opći dio 1, Zagreb, 2016., str. 25.

¹²⁴ Ažurirani Statut Međunarodnog Krivičnog Suda za Bivšu Jugoslaviju, https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf datum posjeta stranici: 15.11.2023. (u daljnjem tekstu: Statut MKSJ)

¹²⁵ čl. 18. st. 1. Statuta MKSJ

¹²⁶ Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., op. cit., str. 1145.

Nakon pokretanja istrage, „pošto je utvrdio da *prima facie* postoje osnove za to, Tužitelj priprema optužnicu koja sadrži sažet prikaz činjenica i kazneno djelo ili djela za koja se optuženi tereti prema Statutu. Optužnica se dostavlja sucu istražnog vijeća.“¹²⁷ „Optužnicu pregledava sudac istražnog vijeća kojem je ona dostavljena. Ako se uvjeri da je Tužitelj utvrdio da *prima facie* postoje osnove, sudac će potvrditi optužnicu. Ako se u to ne uvjeri, optužnica se odbacuje. Pošto se optužnica potvrdi, sudac može na zahtjev Tužitelja izdavati sudske naloge i naloge za uhićenje, pritvor, predaju ili dovođenje osoba, kao i sve druge naloge potrebne za vođenje suđenja.“¹²⁸ Tužiteljica Louise Arbour podnijela je 22. svibnja 1999. godine optužnicu protiv Slobodana Miloševića i četvorice drugih,¹²⁹ a ista je potvrđena od strane suca već 24. svibnja 1999. godine. Prema datumima možemo vidjeti da je Slobodan Milošević u vrijeme podizanja optužnice još uvijek bio aktualni predsjednik SRJ. Nadalje, Slobodan Milošević uhićen je i predan novoosnovanom sudu u travnju 2001. godine, kada više nije bio na vlasti.¹³⁰

7.2. ANALIZA OPTUŽNICA PODIGNUTIH PROTIV SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Prema optužnici za Hrvatsku¹³¹, Milošević je prema čak 32 točke, bio optužen za Teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. (opisane u čl. 2. Statuta MKSJ), kršenja zakona ili običaja ratovanja (opisano u čl. 3. Statuta MKSJ) te zločine protiv čovječnosti (opisane u čl. 5. Statuta MKSJ). Teške povrede Ženevskih konvencija iz 1949. u Statut MKSJ preuzete su direktno iz navedene konvencije, a odredba glasi ovako: „Međunarodni sud je nadležan da kazneno goni osobe koje su počinile ili naredile da se počine teške povrede Ženevskih konvencija od 12. kolovoza 1949., odnosno sljedeća djela protiv osoba ili imovine zaštićene relevantnim Ženevskim konvencijama“,¹³² nakon čega su nabrojana pojedina djela kojima povrede mogu biti počinjena, a primjera radi izdvojena će biti ona za koja je Milošević optužen: „namjerno lišavanje života, mučenje ili nečovječno postupanje, namjerno nanošenje velikih patnji ili

¹²⁷ čl. 18. st. 4. Statuta MKSJ

¹²⁸ čl. 19. st. 1. i 2. Statuta MKSJ

¹²⁹ Ostali optuženi su Milan Milutinović, Nikola Šainović, Dragoljub Ojdanić i Vlajko Stojiljković.

¹³⁰ Ujedinjene nacije, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove, <https://www.icty.org/bcs/content/optu%C5%BEnice> datum posjeta stranici: 15.11.2023.

¹³¹ Annex A to Prosecution Motion for Further Variation of the Trial Chamber's Order of 17 September 2002, Amended Croatia Indictment, IT-02-54-T (u daljnjem tekstu: Optužnica za Hrvatsku)

¹³² čl. 2. Statuta MKSJ

teških povreda tijela ili zdravlja, uništavanje i oduzimanje imovine širokih razmjera koje nije opravdano vojnom nuždom i izvedeno je protupravno i bezobzirno te protupravna deportacija ili premještanje civila.¹³³ Nadalje, MKSJ je nadležan da kazneno goni osobe koje su prekršile zakone i običaje ratovanja. Od navedenih zločina, Miloševiću su na teret stavljeni sljedeći: „korištenje otrovnih ili drugih oružja čija je svrha nanošenje nepotrebnih patnji“, „bezobzirno razaranje gradova, naselja ili sela, ili pustošenje koje nije opravdano vojnom nuždom“, „zauzimanje, uništavanje ili hotimično oštećivanje vjerskih, dobrotvornih i obrazovnih ustanova, ustanova namijenjenih umjetnosti i nauci, istorijskih spomenika i umjetničkih i naučnih djela“.¹³⁴ Također, što se tiče zločina protiv čovječnosti Međunarodni sud je nadležan da kazneno goni osobe odgovorne za kaznena djela kada su počinjena u oružanom sukobu, bilo međunarodnog bilo unutrašnjeg karaktera, i usmjerena protiv civilnog stanovništva.¹³⁵ Od nabrojanih, Miloševiću se na teret stavljaju sljedeća: ubojstvo, istrebljenje, deportacija, zatvaranje, mučenje, progoni na političkoj, rasnoj i vjerskoj osnovi, te čak i druga nehumana djela, primjerice prisilno premještanje civilnog stanovništva.¹³⁶

Za područje Bosne i Hercegovine izdana je još jedna optužnica¹³⁷, uvelike slična onoj za zločine na području Hrvatske, ali uz jedan dodatak – zločin genocida. Zločini iz st. 2.,3. i 5. Statuta MKSJ počinjeni na području Hrvatske, počinjeni su i na području Bosne i Hercegovine te se ponavljaju i u Optužnici za Bosnu. Što se genocida tiče, Statut MKSJ ga definira na sljedeći način: „Genocid predstavlja bilo koje od sljedećih djela, počinjeno s namjerom da se u cijelosti ili djelimično uništi neka nacionalna, etnička, rasna ili vjerska grupa kao takva: ubijanje pripadnika te grupe; nanošenje teške tjelesne ili duševne povrede pripadnicima te grupe; smišljeno nametanje pripadnicima te grupe životnih uvjeta koji su sračunati da dovedu do njenog potpunog ili djelomičnog fizičkog uništenja; uvođenje mjera kojima je cilj sprečavanje rađanja unutar te grupe; prisilno premještanje djece te grupe u drugu grupu.“¹³⁸ Slijedom navedenog, može se vidjeti da Statut MKSJ genocid definira na isti način kao i Rimski statut. Pojedina djela koja su se stavljalna Miloševiću na teret, a prema Statutu MKSJ čine genocid su: „sveobuhvatno ubijanje bosanskih muslimana, posebno ciljajući one obrazovane“, „ubijanje

¹³³ čl. 2. st. (a), (b), (c), (d), (g) Statuta MKSJ

¹³⁴ čl. 3. st. (a), (b), (d) Statuta MKSJ

¹³⁵ čl. 5. Statuta MKSJ

¹³⁶ čl. 5. st. (a), (b), (d), (e), (f), (h), (i) Statuta MKSJ

¹³⁷ Prosecution Motion to Amend the Bosnia Indictment with Confidential Annex B, IT-02-54-T (u daljnjem tekstu: Opužnica za Bosnu)

¹³⁸ čl. 4. st. 2. Statuta MKSJ

tisuća bosanskih muslimana u objektima za pritvor“, „nanošenje ozbiljne tjelesne i duševne boli tisućama bosanskih muslimana za vrijeme njihovog držanja u pritvoru, što uključuje nehumana djela kao što su ubojstvo, seksualno nasilje, mučenje i prebijanje“ te „zadržavanje tisuća bosanskih muslimana u jedinicama pritvora gdje su izlagani životnim uvjetima za koje se može računati da dovode do djelomičnog fizičkog uništenja tih skupina kroz izgladnjivanje, kontaminiranu vodu, prisilan rad, neadekvatnu medicinsku pomoć i konstantne fizičke i psihološke napade“. ¹³⁹

7.3. UHIĆENJE SLOBODANA MILOŠEVIĆA

Kao ni MKS danas, ni MKSJ tada nije imao tijela koja bi mogla provesti uhićenje neke osobe u suverenoj državi, a kamoli predsjednika ta države. MKSJ je dostavio nalog za uhićenje svim državama članicama Ujedinjenih naroda, a Tužiteljica je, nakon izdavanja optužnice, pozvala Miloševića da se sam preda, ujedno pozvavši i Vladu SRJ na suradnju pri uhićenju. ¹⁴⁰ Naravno, budući da je Milošević tada i dalje bio poglavar države, bilo je teško za očekivati da će se ijedna od posljednje dvije opcije ostvariti. Uzevši u obzir navedeno dostavljanje naloga za uhićenje državama članicama UN-a i istovremeni poziv na suradnju, Miloševićovo bi kretanje van granica države čiji je predsjednik bilo znantno otežano, kao što bi trebalo biti i u slučaju Putina i Al Bashira; barem prema očekivanjima, ako ne i u praksi.

Miloševićovo uhićenje u konačnici se ipak dogodilo na području SRJ, u noći s 31. ožujka na 1. travanj 2001. godine, no za vrijeme uhićenja, Milošević više nije bio na vlasti. Događaj koji je prethodio njegovu uhićenju je dolazak nove koalicije na vlast koja je stvorila potrebnu pravnu podlogu za uhićenje, a konačno i izručenje Slobodana Miloševića. ¹⁴¹ Velik utjecaj na Miloševićovo uhićenje dolazio je izvana, od raznih država, a pogotovo velesila. Primjerice, tadašnji britanski ministar vanjskih poslova Robin Cook, u razgovoru s Vojislavom Koštunicom, novim predsjednikom SRJ, inzistirao je na uhićenju i izručenju Miloševića, naglašavajući pritom kako bi to moglo imati veliki značaj za novo partnerstvo Srbije s Europom i spominjući potencijalnu financijsku pomoć državi koja je ionako već, uslijed rata, bila u financijskim

¹³⁹ Optužnica za Bosnu, str. 14. i 15.

¹⁴⁰ Ujedinjene nacije, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove, <https://www.icty.org/bcs/content/hap%25%A1enje-i-prebacivanje>, datum posjeta stranici:14.11.2023.

¹⁴¹ Ibid.

problemima.¹⁴² Isto tako, Sjedinjene Američke Države, svoju su financijsku pomoć čak i uvjetovale Miloševićevim izručenjem MKSJ-u.¹⁴³ Njegovo uhićenje također je i adresirano od strane tadašnjeg američkog predsjednika Georgea Busha, priopćenjem kojim pozdravlja dosadašnju suradnju Beograda i predsjednika Koštunice te poziva i na daljnju suradnju.¹⁴⁴ U svakom slučaju, kada se govori o Miloševićevom uhićenju, ne treba zanemariti i političke aspekte te generalno oslabljeni položaj SR Jugoslavije na svjetskoj sceni, a pogotovo činjenicu da se svakako nikad nije ni mogla zvati velesilom kakva Rusija danas je. Mnogo je usporedbi Putina s Miloševićem, a kao glavna razlika ističe se puno veća moć Rusije, a i naglašava se činjenica da je Milošević ipak izručen tek nakon silaska s vlasti i jačanja oporbe, što je teško za očekivati u Rusiji gdje je oporba već godinama jako slaba.¹⁴⁵

Ipak, bez obzira na sve razlike, u kontekstu očekivanja rezultata naloga za uhićenje Vladimira Putina, brojne su usporedbe sa sudbinom Miloševića. U intervjuu za N1, Richard Goldstone, prvi glavni tužitelj Haškog tribunala za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji, i sam ponavlja usporedbu s Miloševićem te naglašava činjenicu da svojevremeno, ni Milošević nije očekivao da će ikad biti uhićen i izručen, a to se u konačnici ipak dogodilo.¹⁴⁶ Što se tiče samog suđenja Slobodanu Miloševiću, ono je otpočelo 12. veljače 2002. godine, ali je obustavljeno 2006. godine, zbog Miloševićeve smrti u zatvoru; tako da nikada nije dočekao presudu. U svakom slučaju, Milošević u povijesti ipak ostaje zapamćen kao poglavar države koji je ipak dočekao uhićenje povodom optužbi za najteže međunarodne zločine.

¹⁴² CNN, Arrest warrant issued for Milosevic, <https://edition.cnn.com/2001/WORLD/europe/04/04/yugoslavia.kostunica.03/index.html>, datum posjeta stranici: 14.11.2023

¹⁴³ Ibid.

¹⁴⁴ The White House, Statement by The President, <https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/04/20010401.html>, datum posjeta stranici: 14.11.2023

¹⁴⁵ The Guardian, Milošević finally stood trial at The Hague – and Vladimir Putin isn't above the law either, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/mar/22/i-watched-milosovic-stand-trial-icc-vladimir-putin>, datum posjeta stranici: 14.11.2023.

¹⁴⁶ N1, Richard Goldstone for N1: I wouldn't like to be in position of Mr. Putin, <https://n1info.ba/english/news/richard-goldstone-for-n1-i-wouldnt-like-to-be-in-position-of-mr-putin/>, datum posjeta stranici: 14.11.2023.

8. ZAKLJUČAK

Izdavanje naloga za uhićenje poglavara država od strane međunarodnih sudova situacija je koja se zasad u praksi dogodila tek nekolicinu puta. Imunitet koji vladari suverenih država uživaju prema međunarodnom običajnom pravu direktno se kosi s odredbom Međunarodnog kaznenog suda o nevažnosti statusa službene osobe te konflikt tih dvaju pravila podrazumijeva nastajanje problema pri tumačenju pravnih pravila kada dođe do situacije gdje su imuniteti poglavara država koimpromitirani, a sudska je praksa po tom pitanju zapravo tek u nastajanju, tako da se može zaključiti da je pitanje imuniteta poglavara država u međunarodnom pravu zapravo pitanje budućnosti.

Prema primjeru izdavanja naloga za uhićenje Vladimira Putina, nakon izdavanja naloga, najveću nadu nosila je činjenica da, iako Ruska Federacija nije stranka Rimskog statuta, 123 države jesu, što bi Putinu trebalo uvelike otežati kretanje svijetom – budući da bi u svim tim državama trebao biti uhićen. No, na primjeru Al Bashira koji je opetovano posjećivao države članice Statuta bez da je u njima uhićen, može se vidjeti kako spomenuto očekivanje (ne) funkcionira u praksi. Također, ne treba zanemariti ni položaj Vladimira Putina u svijetu, koji je ipak specifičan, budući da se radi ne samo o poglavaru države, nego o poglavaru jedne od svjetskih velesila. Uzevši tu činjenicu u obzir, moglo bi se argumentirati da je Putinovo uhićenje, barem u ovom trenutku, još manje vjerojatno od Al Bashirovog.

S druge strane, usporedba sa Slobodanom Miloševićem bitna je sa stajališta primjera poglavara države, koji je, iako tek nakon silaska s vlasti, ipak uhićen. Miloševićev primjer pravi je pokazatelj da se ne može sa sigurnošću zaključiti da su poglavari država u potpunosti nedodirljivi u kontekstu međunarodne kaznene odgovornosti. No, u Miloševićevom slučaju ne treba zaboraviti da je do njegovog pada došlo ne samo jačanjem te osvajanjem vlasti od strane oporbe, nego i pritiskom međunarodne zajednice, pogotovo velesila koje su uvjetovale financijsku pomoć njegovim uhićenjem i izručenjem. Opet, status Vladimira Putina kao poglavara velesile kao što je Rusija nameće se kao specifičnost koja, u smislu izdavanja naloga za uhićenje od nekog međunarodnog suda, zasad ostaje bez presedana.

9. POPIS LITERATURE

KNJIGE I ČLANCI

1. Andrassy, Juraj; Bakotić, Božidar; Lapaš, Davorin; Seršić, Maja; Vukas, Budislav, Međunarodno pravo 2, Zagreb, 2012.
2. BBC News, <https://www.bbc.com/news/world-europe-64992727>
3. Britannica, <https://www.britannica.com/topic/head-of-state>
4. Cambridge dictionary, <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/head-of-state>
5. Cassese, Antonio; Gaeta, Paola; Jones, John R.W.D., The Rome Statute of the International Criminal Court: A Commentary, New York, 2002.
6. CNN, Arrest warrant issued for Milosevic, <https://edition.cnn.com/2001/WORLD/europe/04/04/yugoslavia.kostunica.03/index.html>
7. CNN, ICC issues war crimes arrest warrant for Putin for alleged deportation of Ukrainian children, <https://edition.cnn.com/2023/03/17/europe/icc-russia-war-crimes-charges-intl/index.html>
8. CNN, Opinion: ICC arrest warrant for Putin is a stunning statement <https://edition.cnn.com/2023/03/18/opinions/putin-arrest-warrant-icc-russia-ghitis/index.html>
9. Coalition for the International criminal court, <https://www.coalitionfortheicc.org/fight/strong-icc/no-immunity>
10. Horvatić, Željko; Derenčinović, Davor; Cvitanović, Leo, Kazneno pravo Opći dio 1, Zagreb, 2016.
11. ICC, Assembly of States Parties to the Rome Statute, <https://asp.icc-cpi.int/non-cooperation>
12. ICC, Ukraine, <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>
13. Kreß, Claus, Preliminary Observations on the ICC Appeals Chamber's Judgment of 6 May 2019 in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, Bruxelles, 2019.
14. Mudrić, Mišo, Međunarodni kazneni sud *Pravnik* 40, br. 83, 2006., str. 68.

15. N1, Richard Goldstone for N1: I wouldn't like to be in position of Mr. Putin, <https://n1info.ba/english/news/richard-goldstone-for-n1-i-wouldnt-like-to-be-in-position-of-mr-putin/>
16. Oxford Learner's Dictionaries, <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/us/definition/english/head-of-state>
17. Perić, Berislav, Država i pravni sustav, Zagreb, 1994.
18. Slye, Ronald C.; Van Schaack, Beth, International Criminal Law, New York, 2009.
19. Spreading the Jam, <https://dovjacobs.com/2019/05/06/you-have-just-entered-narnia-icc-appeals-chamber-adopts-the-worst-possible-solution-on-immunities-in-the-bashir-case/>
20. Škorić, Marissabell, Posebnosti ovlasti tužitelja Međunarodnog kaznenog suda da u interesu pravde odustane od istrage i kaznenog progona (čl. 53. Rimskog statuta), *Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu* 57, br. 3, 2007, str. 580.
21. The Guardian, Milošević finally stood trial at The Hague – and Vladimir Putin isn't above the law either, <https://www.theguardian.com/commentisfree/2023/mar/22/i-watched-milosovic-stand-trial-icc-vladimir-putin>
22. The White House, Statement by The President, <https://georgewebush-whitehouse.archives.gov/news/releases/2001/04/20010401.html>
23. Ujedinjene nacije, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove, <https://www.icty.org/bcs/content/hap%C5%A1enje-i-prebacivanje>
24. United Nations Human Rights, Office of the High Commissioner, <https://www.ohchr.org/en/press-briefing-notes/2023/10/arrest-warrants-against-icc-officials>
25. United Nations, Report of the International Court of Justice, 1.8.2002. – 31.7.2003.

PRAVNI IZVORI

1. Annex A to Prosecution Motion for Further Vartation of the Trial Chamber's Order of 17 September 2002, Amended Croatia Indicment, IT-02-54-T (u daljnjem tekstu: Optužnica za Hrvatsku)
2. Ažurirani Statut Međunarodnog Krivičnog Suda za Bivšu Jugoslaviju, https://www.icty.org/x/file/Legal%20Library/Statute/statute_sept09_bcs.pdf

3. Decision under article 87(7) of the Rome Statute on the non-compliance by Jordan with the request by the Court for the arrest and surrender of Omar Al-Bashir, ICC-02/05-01/09
4. ICC, Elements of Crimes, ICC-PIOS-LT-03-002/15_Eng, 2013.
5. ICC, Rules of Procedure and Evidence, ICC-PIOS-LT-03-005/23_Eng, 2023
6. ICC, Second Decision on the Prosecution's Application for a Warrant of Arrest, ICC-02/05-01/09
7. ICC, Statement by Prosecutor Karim A. A. Khan KC on the issuance of arrest warrants against President Vladimir Putin and Ms Maria Lvova-Belova, <https://www.icc-cpi.int/news/statement-prosecutor-karim-khan-kc-issuance-arrest-warrants-against-president-vladimir-putin>
8. Judgment in the Jordan Referral re Al-Bashir Appeal, ICC-02/05-01/09 OA2
9. Konvencija o specijalnim misijama, NN 3/2022
10. Konvencija o sprečavanju i kažnjavanju zločina protiv međunarodno zaštićenih osoba, uključujući diplomatske agente, New York, 14. prosinca 1973., https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions/9_4_1973.pdf
11. MKS, Nalog za uhićenje Omara Hassana Ahmada Al Bashira, ICC-02/05-01/09, 2009.
12. Prosecution Motion to Amend the Bosnia Indictment with Confidential Annex B, IT-02-54-T
13. The Constitution of the Russian Federation, <http://www.constitution.ru/10003000/10003000-6.htm>
14. The Hashemite Kingdom of Jordan's submissions following the hearing of 10, 11, 12, 13 and 14 September 2018, ICC-02/05-01/09
15. Ujedinjene nacije, Međunarodni rezidualni mehanizam za krivične sudove, <https://www.icty.org/bcs/content/optu%C5%BEnice>
16. United Nations Security Council, Resolution 1593 (2005), S/RES/1593, 2005.
17. Ustav Republike Hrvatske, NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14
18. Zakon o potvrđivanju Rimskog statuta Međunarodnoga kaznenog suda, NN 5/2001